

På det varmaste får jag därför hos Herr Grefven förorda denna, angelägenhet och framhårdar med djupaste vördnad

Högvälborne Herr Grefvens
aldraödmjukaste tjänare
Joh. Vilh. Snellman

Helsingfors den 27 Februari 1864.

261 LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE I ANLEDNING AF PROPOSITIONEN ANGÅENDE TRYCKFRIHET

HUB, JVS handskriftssamling

Förslaget till förordning angående tryckfrihet i Finland var, såsom allmänt torde vara bekant, af Senaten till Hans Majestäts pröfnung hemställt, redan då Landtdagen sammanträdde. Den Nådiga propositionen i ämnet åter är daterad den 4 Januari d«etta» å«r».

För hvar och en, som icke afsagt sig skyldigheten att betänka, hvad som för pressfrihetens i landet bestående kan ligga inom möjlighetens gräns, borde redan sammanställningen af dessa data vara en tillräcklig maning, att inskränka anspråken till det för denna frihet nödvändiga.

Detta nödvändiga är: *lag och domstols afgörande*. Och Propositionen vidhåller detta med den orubbligaste konsekvens.

Men Lagutskottet har i sitt betänkande visat sig obesväradt af sagde uppmaning till vis besinning.

Det kan icke bestridas: pressfrihet finnes först då, när *allt*, utom direkta upmaningar till lagbrott, *kan tryckas utan allt ansvar* – utan beifran och straff.

Sådant är förhållandet i England, der de blodiga lagarne mot tryckfrihetsbrott äro förgättna, emedan åtal, aldrig sker; sådant i Nordamerikas Förenta Stater, der blott massan skipar sin rättvisa öfver tidningarne genom att förstöra pressarne och kanske tjära och fjedra redaktörerna, sådant snart nog i Sverge, der sällan en jury faller, oaktadt lagbrottet är uppenbart, och der dess dom, när den faller, träffar endast en med några kannor bränvin köpt »ansvaring» – »mureriarbetaren Dahlhammar» & consortes.

Lagutskottet har ansett, att äfven i detta land steget med ens skall tagas ut.

Det kan icke sägas, att icke Utskottets åsigt i princip är den rätta. Det kan endast dragas i betänkande, om det verkligen är öfverensstämmande med, hvad man af lagstiftaren i detta land, i denna tidpunkt, kan begära, att yrka på principens omedelbara förverkligande.

Man måste antaga, att det är allvar deri, då Utskottet, för att bevisa obehörigheten af den i Propositionen föreslagna kationen för en del tidningars utgifvande yttrar sig: »tillämpad i sina konsekvenser skulle en sådan grundsats påkalla en allmän lag, som gjorde det till en pligt för hvarje medborgare att ställa säkerhet, för att han icke i framtiden kommer att stjäla, eller dräpa, eller begå hvilket annat brott som helst» o. s. v.

Det måste antagas, emedan hos ett Landtdagens Utskott icke får förutsättas något yttrande mot bättre vetande.

Men utom Utskottet är det en hvardaglig insigt, att ifrågavarande

10

20

30

40

50

kaution alls icke gäller den person, som begår, eller kan begå ett tryckfrihetsbrott, utan endast sådana personer, som på en annan hvälfva ansvaret för sina gerningar. Den, som stjälar eller dräper, kan icke uppdraga åt någon annan, att i sitt ställe slita spö och undergå lifstidsfängelse. Men den, som skrifver och låter trycka, icke blott kan låta en annan person bära ansvaret och i förekommande fall lida straffet för ett lagbrott, utan det har äfven varit det vanliga, att så skett, der lagen icke lagt hinder deremot.

10 Kautionen är ett bland dessa hinder. Den är föreskrifven i England, i Preussen, i Österrike, i öfriga Tyska stater. Skulle Utskottet i dess ställe föreslagit något annat stadgande, syftande till samma mål, att göra den skyldige till ansvarig, hade ingen behöft tvinga sig till tro på dess åsigtens fulla allvar. Men då det utan vidare förordar kautionsens utstrykande, synes verkligen dess anförda yttrande vara en fras, som blott undandöljer dess ||i princip viktiga|| mening, att för utgifvaren af en periodisk skrift ||intet ansvar|| skall finnas – ehuru väl äfven denna menings riktighet kan betviflas, då fråga är om en presslag i Finland året 1864.

20 Äfven här i landet hafva personer, som icke varit utan inflytande på förslaget lydelse, ansett det för bättre, att hos utgifvaren af ett periodiskt blad skulle fordras vissa kvalifikationer, t. ex. aflagda lärdomsprof eller en viss samhällsställning. Rydén, författaren till det kända arbetet »Om yttrandefrihet och tryckfrihet» förkastar äfven kaution både i princip och särskildt för Sverge, emedan der böter endast för mindre förbrytelser ifrågakomma, och då till mycket lågt belopp. Men till utrotande af ansvaringsystemet och skandalskrifveriet (om man härom vågar tala, då Utskottet icke finner kautionsens frånvaro i Sverge hafva medfört några vådor) föreslår Rydén förändrad tryckfrihetslag med högre böter samt utgifvares, förläggares och 30 »boktryckares» solidariska ansvarighet för deras erläggande.

Det är känd sak, att en mängd boktryck isynnerhet tidningsutgifvandet är en ekonomisk spekulation. Den är detta främst i de länder, i hvilka tryckfriheten är störst. Äfven i vårt land håller det redan på att ||allmänt|| öfvergå dertill. ||Många blad utgifvas här af bokhandlare och boktryckare.|| Det är också det rätta; ty för utgifvandet af en duglig tidning fordras kapital – åtminstone att börja med. Fordran på några kvalifikationer hos utgifvaren utöfver de allmänna, myndighet och hederligt namn, äro derföre förkastliga. Huru åter Rydén kunnat komma till det än förkastligare yrkandet, att göra boktryckaren 40 ansvarig, är svårt att begripa. Det tillhör deremot Propositionens förtjenster, att boktryckare uttryckligen är undantagen från medansvarighet.

Kanske kunde andra bättre garantier upptäckas, att sätta i stället för kautionen. I andra länder har man dock icke påfunnit några sådana. Utskottet har, såsom sagdt, icke gjort sig någon möda dermed. Det svarar till Hans Majestäts proposition om en tryckfrihetslag i stället för censuren:

50 *Periodiska skrifter skola få utgifvas utan allt ansvar för tryckfrihetsbrott,*

Ty det kan väl icke anses för något ansvar, att något legdt fattighjon sättes i fängelse och den, som brutit mot lagen, går fri.

Obestridligt är vidare, att, äfven om ansvar för det tryckta ordet skall finnas, det dock är stridande mot antagen princip för en tryckfrihets-

lag, att skriften skall aflemnas till den bevakande myndigheten, må vara också blott fem minuter, förrän den åt andra utdelas. I Propositionen föreskrifves ||i detta afseende|| för periodiska skrifter *en hel timme*.

Men detta innebär ||vida mindre en|| preventiv åtgärd, än föreskriften, att tillstånd skall begäras till ett boktryckeris öppnande m. m. Än mindre kan derigenom, der Propositioner blir lag, såsom Utskottet påstår, hända, att åtal kunde anställas för innehållet i en skrift, »som ej kommit i annans hand, än boktryckarens, förläggarens och ombudsmannens». Ty i så fall har enligt § 3 hela lagen ingen tillämpning på skriften. Ombudsmannen måste bevisa, att denne verkligen varit i någon annans hand. Men t. ex. bokhandlaren eller den, som utdelar bladet, måste väl anses för en sådan »annan». Man kunde visst fordra, att änu någon tredje och fjerde – ett par prenumeranter – skola hafva fått bladet i sin hand, förrän detsamma får åtalas. Men någon fara för tryckfriheten uppstår icke derigenom, att så icke skett, hvilket dock sällan torde kunna förhindras. Mycken kritik förtjenar derföre detta stadgande icke ||såsom det också å andra sidan kan anses för öfverflödigt.|| Den, som vill efterse, huru många länders presslagar hafva sådane paragrafer, som den nämnde § 3 i sammanhang med §§ 4 49, 50 och 52, skall föga med Utskottet citera »Förenta Staterna», än mindre deltaga i det osanna yttrandet att i Propositionen censuren är undanröjd blott i afseende å skrifter, »som ej äro periodiska». Bland de flera mindre välbetänkta ändringar Utskottet föreslagit, angår en äfven hithörande stadganden. I § 49 heter det att när qvarstad blifvit lagd å tryckskrift, skall sådant första eller andra rättegångsdag derefter »anmälas hos domstol, då åtalet för den förbrytelse, hvaraf qvarstaden föränledts, dervid tillika bör utföras». Detta ord »utföras» är olämpligt, och Utskottet finner derföre i stadgandet en förment motsägelse mot stadgandet om 8 dagars stämningstid i § 57. ||Utskottet föreslår nu att orden »då åtalet o. s. v. bör utföras» skola ur § 49 utgå.|| Men det är af väsentligaste vigt, att, när qvarstad skett, äfven åtal nödvändigtvis skall ske. Ombudsman får icke sequestrera och blott öfverlemna åt domstol afgörandet, om sequestern skall ega bestånd. Propositionen utgår från den förutsättning, att qvarstad är otillåten, om icke skriften *bevisas* vara brottslig; och en ombudsman, som brister i denna bevisning, utsätter sig för, att få betala skadestånd. Det ifrågavarande stadgandet bör derföre qvarstå, men kanske i stället för orden »bör utföras» sägas »bör ske».

Ett annat olämpligt ändringsförslag rör § 13 10 Mom(ent), hvari föreslås, att »utdrag» ur andra skrifter få införas i periodiska skrifter. Utskottet vill hafva »korrtare» utdrag. Men ett långt utdrag ur en brochyr om ett ark, är ett korrt utdrag, då det tages ur ett verk i många volymer. Tillägget skulle derföre endast gifva anledning till gagnlöst trakasseri.

Likaså är den föreslagna ändringen i § 43 obehörig. Ett anonymt bolag t. ex. kan icke tilläggas någon talan mot förgripliga yttranden. ||Öfverhufvud kunna sådane yttranden förnärma personerna i bolaget eller sällskapet, men icke denna persona moralis, som kan bestå af vexlande individer genom menniskoåldrar.|| Men å andra sidan kunna icke enskilda personer, hvilka anse sin heder förnärmade i ett mot ett bolag eller ett sällskap rigtadt tadel, förbjudas att hvar för sig söka upprättelse; lika litet som sådant kan förbjudas andra enskilda derföre, att flere blifvit på samma gång och i samma ord angripna,

Men dessa och dylika förslag hafva föga betydelse, emedan de alla

utgöra önskningsmål. Och bland ändringsförslagen finnes äfven sådana, som hafva goda skäl för sig.

Deremot har Utskottet genom sitt yrkande sid. ■■■■: att förordningen, såsom af Ständerna antagen lag, numera icke kan upphöra att gälla utan Ständernas särskilda medgifvande, beträadt en farlig väg.

I ingressen och i § 69 af den Nådiga propositionen säges: att förordningen skall blifva gällande »intill slutet af nästinfallande landtdag». Det tillägges i ingressen: »till den kraft, som tilkommer öfrig af Monark och Ständer stiftad allmän lag».

10 Af dessa ord drager Utskottet den åberopade slutsatsen, att Förordningen, efter att hafva blifvit antagen af Ständerna, »*icke kan afläsas af någon annan lagstiftning i ämnet, än den, som begge statsmakterna godkänt.*»

Denna slutsats kallades vådlig. Hade Monarken velat för all tid afsäga sig sin af grundlagen obestridda, snart ett sekel gällande rätt, att stifta lag för pressen, förstås lätt, att sådant hade blifvit i Propositionen uttryckligen uttaladt. Men då detta ej skett, kan de anförde orden en sådan mening icke inläggas. Ty de utsäga enkelt att förordningen icke före nästa landtdags slut skall ändras eller återtagas, att den alltså för
20 den bestämda tiden har orubbad giltighet såsom af Monark och Ständer stiftad lag. Skulle nu Ständerna förena sig i Utskottets slutsats, tillägges härigenom ett vilkor vid förordningens antagande, för hvars möjliga godkännande af Hans Majestät Ständerna icke torde hafva någon säker utsigt, då tvärtom frånvaron af ett sådant medgifvande i Propositionen gör godkännandet högst osäkert. Ett sådant förfarande medför derföre vådan, att förslaget kunde komma att »till hela dess vidd förfalla».

En annan sak är, om äfven nämnde Utskottets yrkande skulle såsom önskningsmål, icke såsom vilkor af Ständerna upptagas. Det är, för att
30 erinra om nödvändigheten häraf, denna artikel tillkommit ||som icke gör anspråk på att uttala annat, än en enskild åsigt.|| Det ringa, som föregått denna erinran, har fått följa med, emedan det kan vara nyttigt att med någon exempel framvisa det oförstånd, som i många delar ingått i hittills synliga bedömanden öfver det ifrågavarande förändringsförslaget.

40 **262 C. K. E. STJERNVALL-WALLEEN – J. V. SNELLMAN 2.III 1864**
HUB, JVS handskriftssamling

Högädle Herr Senator,

Jag skyndar att besvara Herr Senatorns ärade skrifvelse af den 25. Feb(ruari)

Herr Senatorn yttrar deri att Hans Majestät låtit föreslå Ständerne att inrätta *mynt* och mått mål och vigt enligt det metrisk systemet. I den nådiga propositionen är likväl, mig vetterligen, icke fråga om
50 mynt!

Skulle jag nu kunna inse den verkliga nyttan för landet af att markstycket bringas i likhet med frankstycket samt att detsamma till mått och vigt (så länge nemligen det är oslitet), motsvarar den föreslagne decimeter- och grammberäkningen, så skulle jag utan tvekan och lifligt söka tillstyrka Senatens framställning.